

# התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשכ"ח

חלק ב – יו"ל לש"פ בשלח, י"א שבט, ה'תשע"ב



יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתים לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

בקשר עם יום הבהיר יו"ד שבט ה'תשע"ב

ס"ב שנה לנשיאותו



ולזכות

הילד יוסף יצחק שיחי

ליום הולדתו יום השלישי שהוכפל בו כי טוב, כ"ב טבת

וליום הכנסו בבריתו של אאע"ה

יום השלישי שהוכפל בו כי טוב, כ"ט טבת ער"ח שבט, ה'תשע"ב

ולזכות אחיותיו מירל, חי' מושקא ויוכבד שיחיו



נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת יהושע זעליג וזוגתו מרת הינדא שיחיו ברוק

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' שמואל וזוגתו מרת רחל לאה שיחיו ברוק

מרת חנה הענקא שתחי' דייטש

מרת חנה שתחי' ברוק

מרת דוואשא שתחי' רבין

הרה"ת ר' אברהם יצחק הכהן וזוגתו מרת קריינא שיחיו ראָזענפעלד

ומובן ופשוט ג"כ שבעניני תורה ומצות אין להתרשם באם פוגשים איזה קישוים בארגון הענין שהרי ידוע הפס"ד בבי"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה. (עיין בספר קיצורים והערות לתניא עמוד קכ"ב)

ויהי רצון שאתבשר טוב בכל האמור ובהוספה שהענינים הולכים מוסיפים ומעלין בקדש.

בכבוד ובברכה לבשו"ט ולכתיבה וחתומה טובה לכת"ר ולכל הלוקחים חלק במפעל האמור.

נ.ב. מוסג"פ השתתפותי הפרטית הסמלית להוצאות ישיבת הערב מגדל

דוד.



©

Published and Copyright 2012 by  
**LAHAK HANOCHOS INC.**

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5772 • 2012

*Printed in the United States of America*

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדה בת לאה רייזל

ומעלין בקדש: ברכות כה, א. וש"נ.

## ג

ב"ה, יט' אלול תשי"ח  
ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ וכו' וכו' יושב על מדין  
מנהל עדתו במישרין מוה' י. ארי' חיימוף שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מדי' אלול,

נעם לי לקרות בו שנתעוררו לארגן ישיבת ערב, שיעורי לימוד תורה  
לצעירים עובדים וכו'

ובודאי מתעסקים בזה במרץ הנדרש בענין נעלה כלימוד התורה ששקולה  
היא כנגד כולם ובפרט לימוד ברבים ובתוככי צעירים שהם בהתחלת בניית  
ביתם בישראל, שצביון הבית תלוי יהי במדת התקשרותם בתורתנו תורת חיים  
ובמצותי'.

בהתענינות קראתי בתחלת מכתבו, שהמדובר ביהדות בוכארא, שעלתה  
לאה"ק ת"ו לפני עשיריות בשנים, כיון שידוע שיהדות זו קשורה היתה לחסידות  
בכלל וכמה מרבני' ומנהיגי' קשורים היו גם באופן אישי לנשיאי חב"ד הם כ"ק  
מו"ח אדמו"ר וכ"ק אביו אדמו"ר מוהרש"ב – זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, שלכן  
הרי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשהותו באה"ק ת"ו בשנת תרפ"ט, ביקר במיוחד  
בשכונת הבוכרים בקבלת פנים מיוחדת וכו' שבטח ידוע לכת"ר הפרטים בזה.

והרי יחס וקישור זה ככל היחסים שבין בני ישראל איש לרעהו  
מהתוצאות שלהם הוא, לימוד תורת אדמורי"ם אלה והליכה בהנהגות אלו,  
במלות אחרות, קביעות עתים ביחידות, ומה שעיקר עוד יותר ברבים, בלימוד  
תורת חסידות חב"ד, לימוד בבתי כנסיות ובתי מדרשים בכלל, ובישיבת הערב  
אודותה כותב בפרט, ובודאי ימצאו מאני"ש בעיה"ק ירושלים ת"ו שכפי האפשרי  
יתנדבו מזמנם ללימוד האמור.

ובודאי למותר להאריך שלימוד החסידות מוכרח הוא בפרט בתקופתנו  
ובאה"ק ובירושלים עיה"ק ביחוד, שהרי הוא המחסן את הלומד לעמוד בפני  
הרוחות המנשבות והרוחות בלתי מצויות המנשבות עתה ברחוב, וק"ל וד"ל.

## ג

מוה' י. ארי' חיימוף: ירושת"ר.

כלימוד התורה ששקולה היא כנגד כולם: פאה פ"א מ"א.

ביקר במיוחד בשכונת הבוכרים: ראה ספר התולדות אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' 36.

בס"ד.

## פתח דבר

לקראת ש"פ בשלח, י"א שבט הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני  
מהתועדות מוצאי ש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשכ"ח – הנחה בלתי מוגה  
(חלק ראשון י"ל לש"פ בא, חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הבעל"ט).

\*

בתור הוספה – כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש – מילואים"  
מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכינים עתה לדפוס).

\*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו  
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

## ועד הנחות בלה"ק

ששי בשבט, ה'תשע"ב  
ברוקלין, נ.י.

יב. לאחר השאלה בנוגע לענין העמל שבשכילו נברא האדם, "איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה" — ממשיך בגמרא<sup>27</sup>: "כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו"<sup>66</sup>, הוה אומר לעמל פה נברא, ולא ל"עמל מלאכה".

וההסברה בזה:

"עמל מלאכה" — נעשה ע"י הדרגא התחתונה שבאדם (ב"בהמה" שבו), כמובן מזה שכח המעשה ישנו גם אצל קטן [שהרי רק בנוגע למחשבה ודיבור יש קס"ד ועד לפס"ד שקטן אין לו מחשבה, ואפילו דיבור, הנה ברובא דרובא לא מועיל דיבור של קטן, אבל מעשה יש לו]<sup>67</sup>, וא"כ, בענין המעשה אינו "אדם" בשלימות, והראי', שאפילו קטן יכול לעשות מלאכה זו (ואע"פ שהגדול יעשה את המעשה לא כמו קטן, הרי עצם הפעולה יכולה להיות גם ע"י קטן, שע"פ דין יש לו מעשה).

וכיון שנאמר "אדם לעמל יולד" — אדם דייקא, כדאיתא בזהר<sup>68</sup> שהתואר "אדם" מורה על ענין השלימות, וכמובן גם מדברי הגמרא<sup>30</sup> "אתם קרויין אדם", שרק התואר "אדם" שייך לבנ"י דוקא, משא"כ שאר התוארים, "איש", "גבר" ו"אנוש", ישנם גם אצל שאר בני אדם, ולא דוקא "אתם קרויין בהם, שמזה מוכח, שגם ע"פ נגלה דתורה הנה "אדם" הוא שם התואר והמעלה — מובנת המסקנא (שלמדים מהפסוק "כי אכף עליו פיהו") ששוללים את הענין ד"עמל מלאכה", כיון שענין זה יכול להעשות גם ע"י מי שאינו "אדם" בשלימות, כמו קטן.

יג. וממשיך בגמרא<sup>27</sup>: "ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה", והיינו, שיש קס"ד שבריאית האדם היא בשביל "עמל שיחה" בניגוד ל"עמל תורה".

ולכאורה נשאלת כאן קושיא גדולה יותר:

בשלמא בנוגע ל"עמל מלאכה", יש מקום לקס"ד שיש בו מעלה לגבי "עמל תורה", כיון שהענין ד"עמל תורה" הי' גם קודם ירידת הנשמה למטה (כנ"ל ס"ט); אבל בנוגע ל"עמל פה" — מהי הקס"ד שיש מעלה בענין של דיבור שאינו דיבור של תורה, "עמל שיחה", שעליו נאמר "אדם לעמל יולד"?!

וקושיא זו מתחקזת יותר, ע"פ אריכות ביאור הרמב"ם בפירוש

(66) משלי טז, כו. (68) ח"ג מח, א. הובא בלקו"ת תזריע כב,

(67) ראה חולין יב, ב ואילך, ובתורה"ה ב.

ותיבעי שם. שו"ע אדה"ז אר"ח סמ"ב ס"ה.

## ב

ב"ה, יד' תמוז תשי"ח  
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים  
הרב מוה' יחזקאל חנוך שי

שלום וברכה!

בנועם ובשמחה גדולה קבלתי מכתבו מיום השלישי שהוכפל בו כי טוב, בבשורה הטובה על דבר העמדת המחיצה בבית הכנסת.

ומגלגלין זכות ליומין זכאין, שהרי יום הודעתו בשורה האמורה הוא יום הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא וראש ישראל וגופא בתר רישא אזיל.

ויהי רצון אשר מהמחיצה האמורה, שהיא מחיצה בקדש עצמו, הנה תתחזק המחיצה בין הקדש והחול, ובין וכו' — בכל שבע ההבדלות,

שעי"ז תתבטל ג"כ יניקת הצד שלעו"ז מצד הקדושה, שעיי"ז — כלשון רבנו הזקן בתניא קדישא פרק ל"ז: גם כללות החיות של עוה"ז שהיא קליפת נוגה עכשיו תצא אז מטומאתה וחלאתה וכו' וראו כל בשר יחדיו וכו' — שזהו תכלית של ימות המשיח, יבוא ויגאלנו במהרה בימינו.

בברכה לבשו"ט מהמשך פעולותיו בקדש, בבית הכנסת ובסביבתו בכלל, ובלשון הרב הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר — צו אָ געזונטען זומער בהיותם בנאות דשא ובכל מקום שיהיו.

ובברכת הצלחה

מ. שניאורסאהן

## ב

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (לנגזם, תש"ס).

מוה' יחזקאל חנוך: לאַנגזאַם, ברוקלין.

העמדת המחיצה בבית הכנסת: תלמוד תורה תפארת ישראל — בהתאם להוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, במכתבו אליו בכ' אד"ש תש"ח: במענה על שאלתו. צריך להסכים לקבל השמשות בביהכ"נ תלמוד תורה תפארת ישראל ולעשות הכל אשר הרב שי ימלא הבטחתו בענין הקמת המחיצה בהקדם. כן עליו לדאוג אשר מקום משרתו בביהכ"נ יתקבצו צבי זכרון יוסף ימלא ההגון ומתאים והשי"ת יצליחו בגשמיות וברוחניות.

ומגלגלין זכות ליומין זכאין: ראה תענית כט, א. וש"נ.

וגופא בתר רישא אזיל: עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

### הוספה

א

[עריכת סיון ה'תיש"א]

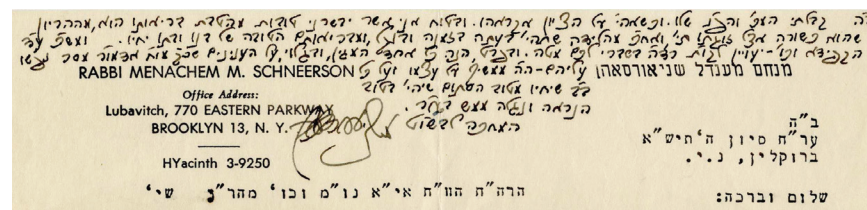
ב"ה

קבלתי המכ" והפנינ שלו. וכשאהי על הציון אקראהו. ובטוח אני אשר יבשרני טובות מהטבת בריאותו הוא, מההריון שהוא כשורה אצל זוגתו תי, ואח"כ מהלידה שתהי בעתה בזמנה ובנקל, ומבריאותם הטובה של בנו ובתו יחיו.

ומשי"כ ע"ד הקפידא וכו' — יעויין לקו"ת רד"ה בשברי לכם מטה. ובפרט, הנה כל אחד המגין, ובגלוי, על הענינים שכי"ק מוי"ח אדמו"ר מסר נפשו עליהם — הי"ה ממשיך על עצמו ועל כל ב"ב שיחיו מטוב הסתום שיהי בטוב הנראה ונגלה ממש בגו"ר.

המחכה לבשו"ת

### מ. שניאורסאהן



המשניות לאבות<sup>69</sup>, בענין "לא מצאתי לגוף טוב משתיקה", שיש דיבורים שאינם רצויים כלל, דיבורים אסורים, ועד לדיבורים מאוסים, ועד לדיבורים מותרים כו', ועד שהדיבור הרצוי והטוב אינו אלא מיעוטא דמיעוטא. וא"כ, איך יתכן קס"ד לומר שבריאת האדם היא בשביל "עמל שיחה"?!

יד. ויובן בהקדם המבואר לעיל (ס"ח) במעלת "עמל מלאכה", שע"ז נעשה קיום במלאכתו של הקב"ה.

ולכן, גם לאחרי ששוללים את הקס"ד שבריאת האדם היא בשביל "עמל מלאכה" — עדיין יש מקום לקס"ד, שכיון שמלאכתו של הקב"ה היתה ע"י דיבור, "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם"<sup>70</sup>, "בעשרה מאורות נברא העולם"<sup>72</sup>, הנה בשביל לפעול קיום בדיבורו של הקב"ה, יש צורך בדיבורו של האדם — "עמל שיחה".

אלא, כשם שנתבאר בנוגע ל"עמל מלאכה" שצ"ל "משאו ומתנו באמונה", כך גם "עמל שיחה" צ"ל "באמונה" — שהדיבור הוא כפי רצון הקב"ה, וכדי לקיים "חוקות שמים וארץ", שזהו הדיבור בתורה ובתפלה, ובכללות — ע"פ חכמה, כמ"ש הרמב"ם בהל' דעות<sup>71</sup>: "כשם שהחכם ניכר בחכמתו.. כך צריך שיהא ניכר במעשיו במאכלו ובמשקו.. ובדיבורו.. ובמשאו ובמתנו", ולכן, גם לאחרי ששוללים שהעיקר אינו "משאו ומתנו" ("עמל מלאכה"), עדיין יש מקום לקס"ד שבריאת האדם היא בשביל "דיבורו" ("עמל שיחה"), אף שזהו רק חלק קטן מענין הדיבור, שהוא "באמונה".

טו. ובפרטיות יותר — "עמל שיחה" הו"ע התפלה:

איתא בגמרא<sup>72</sup>: "יצחק תיקן תפלת מנחה, שנאמר<sup>73</sup> ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה כו"ו".

ובהקדמה — שלכאורה הפירוש ד"לשוח" הוא מלשון טיול, אלא שיש בזה גם הפירוש מלשון "שיחה" (דיבור). אבל לכאורה יכולים לפרש שהכוונה היא ללימוד, ואעפ"כ, אומרת הגמרא ש"אין שיחה אלא תפלה".

וכן מצינו במדרש<sup>74</sup> בנוגע ליחס ד"שיחתן של עבדי אבות"

א

מצילום כתי"ק, בשוליו העליונים של מכתב כללי-פרטי בתאריך זה — נדפס באג"ק ח"ד אגרת א'כט. — קטעים אלו אל הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מהר"י ש"י אבר. נדפס בתשורה (שטילערמאן, תשע"א). אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ט אגרת ז'תה, ובהנסמן בהערות שם. לקו"ת רד"ה בשברי לכם מטה: בחקותי מח, סע"א ואילך.

(72) ברכות כו, ב.  
(73) ויצא כד, סג.  
(74) ב"ר פ"ס, ח.

(69) פ"א מי"ד.  
(70) תהלים לג, ו.  
(71) רפ"ה.

ל"תורתן של בנים" — "שיחה" בניגוד ל"תורה". וכן הוא בסוגיא דידן גופא — "עמל שיחה" בניגוד ל"עמל תורה".

ומזה מובן, שהכוונה ב"עמל שיחה" (דיבור הטוב ומוכרח) היא — לא לתורה, אלא לתפלה דוקא.

טז. וביאור הקס"ד שהכוונה ד"אדם לעמל יולד" היא ל"עמל שיחה" דוקא — תפלה, ולא תורה:

בנוגע לתורה — הרי גם קודם שירדה הנשמה למטה למדה כבר תורה (כנ"ל ס"ט), ואפילו לאחרי שיצאה מ"אוצר הנשמות" ו"מתחת כסא הכבוד"<sup>75</sup> ונתקשרה בגוף, הנה עוד קודם שנעשית נשמה פועלת, ישנו כבר הענין דלימוד התורה, כדברי הגמרא במסכת נדה<sup>76</sup>, שבתשעה "ירחי לידה", קודם שבא לאויר העולם, "נר דלוק לו על ראשו .. ומלמדין אותו כל התורה כולה" (וזהו הנתנת-כח שגם לאח"ז יוכל ללמוד כל התורה כולו, וללא קשים כו').

ולעומת זאת, לאחרי שבא לאויר העולם, יש צורך להמתין עד שיתחיל לדבר, שאז ילמדו עמו "תורה צוה לנו משה"<sup>77</sup>, ואח"כ נעשה בן חמש, בן עשר ובן חמש עשרה (ככל פרטי הדרגות בלימוד התורה כפי שנימנו במשנה<sup>78</sup> ובהלכות תלמוד תורה<sup>79</sup>) — שאז לומד תורה מתוך קשיים עצומים ("געוואַלדיקע שוועריקייטן"), ועד שרבינו הזקן צריך להביא בהל' תלמוד תורה<sup>80</sup> הוכחה מדברי הגמרא במסכת מנחות<sup>81</sup> שיכולה להיות מציאות של "למד כל התורה כולה", כיון שלולי זאת אפשר לחשוב שלא יתכן מציאות כזו אצל נשמה בגוף!

וכיון שהענין דלימוד התורה ישנו (ובאופן נעלה יותר) גם קודם שנולד, הרי כל זמן שיש ברירה אחרת, מסתבר יותר לומר שמ"ש "אדם לעמל יולד", לא קאי על "עמל תורה", שישנו עוד קודם שנולד, אלא על "עמל שיחה" (תפלה).

יז. והנה, ע"ד שנת"ל (ס"ח) שמזה גופא שיש קס"ד שבריאית האדם היא בשביל "עמל מלאכה", מוכח, שזהו מהענינים היותר נעלים — הרי מזה מובן גם גודל הענין ד"עמל שיחה", שהו"ע התפלה.

(75) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ב) ערך אוצר הנשמות (ע' שצג ואילך). וש"נ.  
(76) ל, ב.  
(77) ברכה לג, ד. וראה סוכה מב, א.  
(78) אבות ספ"ה.  
(79) לאדה"ז בתחלתן. וש"נ.  
(80) ראה שם רפ"ג בקו"א סק"א ד"ה והנה חילוק.  
(81) צט, ב.

כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר", והיינו, שעיי"ז שפיו מדבר באותיות התפלה ואח"כ באותיות התורה, הרי הוא מגלה וממשיך למטה הענין ד"פי הוי' דיבר", שיהי' נראה בהבריאה "דבר הוי'" ש"לעולם<sup>121</sup> .. נצב בשמים" ובארץ וכל צבאם.

\* \* \*

השבת<sup>109</sup>, שיש חילוק בין הגאולה מגלות זה לגאולה מהגלויות שלפנ"ז, שבגאולת בבל, מדי ופרס ויון, היתה יכולה להיות מציאות שעדיין ישארו יהודים בגלות, משא"כ בגאולה מגלות זה לא ישאר אף יהודי בגלות, וכדי לפעול שכל אחד מישראל יצא מהגלות, יש צורך לקשר אותו עם הקב"ה, ש"בל ידח ממנו נדח"<sup>110</sup>, והרי התקשרות הנברא עם הבורא נעשית לכל לראש ע"י עבודת התפלה, כי, תפלה היא מלשון חיבור, כמו "נפתולי אלקים נפתלתי"<sup>111</sup>, וענין זה נעשה ע"י הביטול — כמו בא בחסידות<sup>112</sup> שענין התפלה הוא כמו "הטופל כלי חרס"<sup>113</sup> (אף שברוב הגירסאות נאמר "הטופל" בט', ואילו תפלה היא בת"<sup>114</sup>), היינו, שנעשה טפל למי שמתפלל אליו, "כעבדא קמי מרי", היינו, שאינו אלא ענין של מה בכך (שפלות האדם), ועי"ז נעשה ענין החיבור, ו"המחובר לטהור — טהור"<sup>115</sup>, ועי"ז יוצא מ"ארצה" ומתעלה עד שמגיע "השמימה".

ונמצא, שדוקא ע"י עבודת התפלה ("עמל שיחה") נשלמת תכלית ירידת הנשמה למטה — לתקן את הגוף ונפש הבהמית, מצד עבודתו הוא; ולאח"ז נותנים לו את הענינים שמצד למעלה, שזהו ענין התורה ("עמל תורה"), עלי"ז נאמר<sup>116</sup> "הלא כה דברי כאש".

כ. וגם ענין זה קשור עם עבודת בעל ההילולא:

נוסף לכך שעסק בעצמו בעבודת התפלה, הנה גם בהחינוך וההוראה לילך בדרכיו מודגשת ההתעסקות בעבודת התפלה, כמבואר בארוכה בכמה ממאמריו, שיחוחתיו ומכתביו, גודל הענין והערך של עבודת התפלה ("עמל שיחה").

ועי"ז נעשית הצלחה שלא בערך הן ב"עמל תורה", והן במילוי תכלית הכוונה ב"עמל מלאכה", "נשאת ונתת באמונה".

וזוכים לראות פרי טוב בעמלו — "פירות ופירי פירות עד סוף העולם"<sup>117</sup>, כידוע הפירוש<sup>118</sup> ב"סוף העולם", שמבטלים את ענין העולם כפי שהוא מצד עצמו, מלשון העולם<sup>119</sup>, ופועלים שיקויים היעוד<sup>120</sup> "ונגלה

109 שיחת ש"פ בשלח ס"ו... (לעיל ע' כ"ק אדמו"ר שליט"א שם. וש"נ. (...). וש"נ.

110 ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה הל' ת"ת שם. תניא ספ"ט. 111 ויצא ל, ח ובפרש"י. 112 תו"א תרומה עט, סע"ד. ובכ"מ. 113 כלים פ"ג מ"ה. 114 ראה סה"מ תש"ט ע' 79, ובהערת 115 ראה גם תו"מ חכ"ח ע' 218. וש"נ. 116 ירמ"י כג, כט. וראה ברכות כב, א. 117 ע"ד לשון חז"ל — כתובות רפ"ט. זבחים לו, ב. ועוד. 118 ראה גם תו"מ חכ"ח ע' 218. וש"נ. 119 לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ. 120 ישעי"מ, ה.

ומזה מובן גם בנוגע למאמר הגמרא<sup>82</sup> "זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד":

יש כאלו שאומרים, שבשביל לימוד התורה יכולים לדלג בתפלה על כל אריכות הדיבור דפסוקי דזמרה, כיון שממהרים ללמוד תורה. אך האמת היא, שממאמר זה ("זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד") גופא מובן גם הקצה השני — שאין ליטול מ"זמן תפלה" עבור "זמן תורה", כשם שאין ליטול מ"זמן תורה" עבור "זמן תפלה".

ואדרבה: הגבלת זמן התפלה הוא גדול יותר מאשר הגבלת זמן התורה — שהרי תלמוד תורה הוא מהדברים שאין להם שיעור גם למטה<sup>83</sup> (כדברי הירושלמי<sup>84</sup> בפירוש "אלו דברים שאין להם שיעור", שאין להם שיעור לא למעלה ולא למטה), שלכן, עס-הארץ יוצא י"ח בקריאת שמע שחרית וערבית<sup>85</sup>, וגם מי שאינו עס-הארץ, אם הוא בעל-עסק, יכול לצאת י"ח בלימוד "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית"<sup>86</sup>; משא"כ בנוגע לתפלה — הרי כל אחד מחוייב הן בתפלת שחרית והן בתפלת מנחה, ו"האידינא (ש)קבעוה חובה"<sup>87</sup> — גם בתפלת ערבית, כך, שע"פ שו"ע, השיעור למטה של זמן תפלה, גדול יותר, בכמות הזמן, מהשיעור למטה של זמן תורה.

[מלבד מי שנמצא במעמד ומצב כמו לאחר התפלה ("אן אויס-געדאָונטער"), כמבואר הענין במק"א<sup>88</sup>, שלכן מצינו אצל רב יהודה, ש"מתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי"<sup>87</sup>, כי, עבודתו של רב יהודה היתה באופן של מס"נ בתמידות ("הוּו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם"), ולכן, "כי הוה שליף חד מסאני אתי מטרא" (כדברי הגמרא במסכת ברכות<sup>88</sup>), ואמרו עליו "לית דין בר נש"<sup>89</sup>, ככל ההפלאות שבדבר; אבל לולי זאת, הנה השיעור למטה של זמן תפלה הוא הרבה יותר מהשיעור למטה של זמן תורה].

וענין זה — שאינו בדרך מקרה (ככל ענין, ועאכו"כ ענין של תורה) — בא להורות, שבשעת ירידת הנשמה למטה, שאז ישנם החילוקים ד"זמן תורה" ו"זמן תפלה", הנה כמות הזמן צ"ל יותר עבור תפלה.

82 שבת יו"ד, א. 83 ראה קו"א שם (ד"ה ולרבי ישמעאל). ריש ע' ער. וש"נ. 84 ריש פאה. 85 ר"ה לה, א. 86 ראה מאמרי אדהאמ"צ הנחות תקע"ז 87 ריש ע' ער. וש"נ. 88 ר"ה לה, א. 89 ראה שבת קיב, ב. וש"נ. זח"ג קפו, ב.

יח. וההסברה בזה:

ירידת הנשמה למטה היא כדי לעשות מהעולם דירה לו ית', ולכן, לכל לראש צריך להכין את העולם שיהי' ראוי שהקב"ה ירצה להשרות בו שכינתו — "ושכנתי בתוכם"<sup>90</sup>.

וכידוע הדוגמא לדבר<sup>91</sup> — שכאשר רוצים להכין דירה עבור המלך, ואפילו עבור אדם חשוב בעלמא, ואפילו עבור אדם סתם, צריכים תחילה לנקות את החדר, שזהו"ע ד"סור מרע"<sup>92</sup>, ואח"כ צ"ל הענין ד"עשה טוב"<sup>92</sup>, להכניס בו כלים נאים.

וענין זה נעשה ע"י עבודת התפלה:

ענין התפלה הוא — כפס"ד השו"ע<sup>93</sup> שצריך להתבונן בשפלות האדם ובגדלות האל: התבוננות בשפלות האדם — פועלת לגרש את הענינים הבלתי-רצויים מהדירה שמכין עבור הקב"ה (בין אם זוהי נפשו האלקית ונפשו הבהמית, או גופו או חלקו בעולם); והתבוננות בגדלות האל — מביאה לידי אהבת ה' ויראתו (כפי שפוסק הרמב"ם בהל' יסודי התורה<sup>94</sup>), שהם השרש של מצוות עשה ומצוות לא תעשה (כמ"ש בהפירוש להרמב"ם שם, ומבואר בארוכה בתניא בתחילתו<sup>95</sup>), שהם הכלים נאים שעל ידם נעשית דירה נאה.

ואז יכולים להכניס לשם את האורח החשוב — מלכו של עולם, ע"י לימוד התורה, ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד"<sup>96</sup>, וכדאיתא במדרש<sup>97</sup> שזהו כמשל המלך שהיתה לו בת יחידה, ואמר, שבכל מקום שנמצאת בתו היחידה, שם נמצא הוא.

אבל לפני כל זה מוכרח להיות הענין ד"סור מרע", וענין זה פועלת הנשמה בירידתה לגוף דוקא, ששם ישנה המציאות ד"למצרים ירדתם" ו"יצר הרע יש ביניכם"<sup>98</sup>, וצריך לבער את היצה"ר, ולפעול הענין ד"ואהבת גוי' בכל לבבך"<sup>99</sup>, "בשני יצריך"<sup>100</sup>.

וענין זה נעשה ע"י עבודת התפלה, שעיקרה קריאת-שמע — "בכל לבבך", ושמונה-עשרה — ההמשכה בכל עניני העולם.

(90) תרומה כה, ח.  
 (91) ראה לקו"ת בלק ע, ג.  
 (92) תהלים לד, טו. לז, כז.  
 (93) אדה"ז אור"ח רסצ"ח. וש"נ.  
 (94) רפ"ב.  
 (95) פ"ד.  
 (96) זהר הובא בתניא פ"ד, רפכ"ג. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ב (סד, א). ועוד.  
 (97) שמו"ר רפ"ג.  
 (98) שבת פח, סע"ב ואילך.  
 (99) ואתחנן ו, ה.  
 (100) ברכות רפ"ט. ספרי ופרש"י עה"פ.

וזהו גם שבנוגע לתפלה נאמר<sup>101</sup> "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", היינו, שהתחלה היא בענינים ארציים — ההתבוננות בשפלות האדם, ו"ראשו מגיע השמימה" — ההתבוננות בגדלות האל; ולאחרי כן, הנה גם התפלה עצמה היא באופן כזה: ההתחלה היא ב"מודה אני", ואח"כ "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו"<sup>102</sup>, היינו, שישנה מציאות של "עמים" שצריכים להודיע להם (כיון שאינם יודעים) "עלילותיו", והסיום הוא באופן ד"ראשו מגיע השמימה" — שזהו"ע דתפלת שמו"ע, שבה עומד "כעבדא קמי מרי" (כדאיתא בגמרא במסכת שבת<sup>82</sup>), ומתבטל ממציותו, שלכן אינו מרמז ואינו קורץ בעיניו כו', ככל פרטי הדינים בזה שנפסקו בשו"ע<sup>103</sup>.

יט. וזוהי ההוראה בפועל שלמדים מהקס"ד ש"כל אדם לעמל נברא" היינו "עמל שיחה" — גודל מעלת ענין התפלה, וההכרחיות שבעבודת התפלה.

ובפרט בדורותינו אלה — כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק<sup>104</sup>, ש"בדורות הראשונים של חכמי המשנה והגמרא היתה תורתם קבע ועיקר עבודתם", ואילו עתה "עיקר העבודה .. היא התפלה".

וההסברה בזה — דלכאורה אינו מובן<sup>105</sup>: איך אפשר לחלק בין זמן ההוא לדורותינו אלו, הרי "התורה"<sup>106</sup> הזאת לא תהי' מוחלפת? — כי:

בכל הזמנים, אפילו בזמן התנאים והאמוראים, הדין הוא שאע"פ שתורה דוחה את כל המצוות שבתורה, מ"מ, מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, ובפרט מצוה שהזמן גרמא, וזמנה עובר, הרי היא דוחה תורה<sup>107</sup>.

ולכן, בזמן הזה, עקבתא דמשיחא, שצריך להקים את סוכת דוד הנופלת (כדברי רבינו הזקן באגה"ק<sup>108</sup>), הרי זוהי העבודה שזמנה עובר, ואי אפשר לעשותה ע"י אחרים — כמדובר בהתועדות דיום

(101) ויצא כה, יב. וראה זהר ח"א רטו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).  
 (102) דברי הימים א טז, ח.  
 (103) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סס"ג ס"ז.  
 (104) ראה גם תו"מ חל"ד ע' 262 ואילך.  
 (105) עיקר הט' מי"ג העיקרים. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פי"א סה"ג. פיהמ"ש לסנהדרין פ' חלק ביסוד הט'.  
 (106) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. וש"נ.  
 (107) ס"ט (קיד, א).  
 (108) קו"א קסב, א.